

Armády starověku

Aleš Mučka

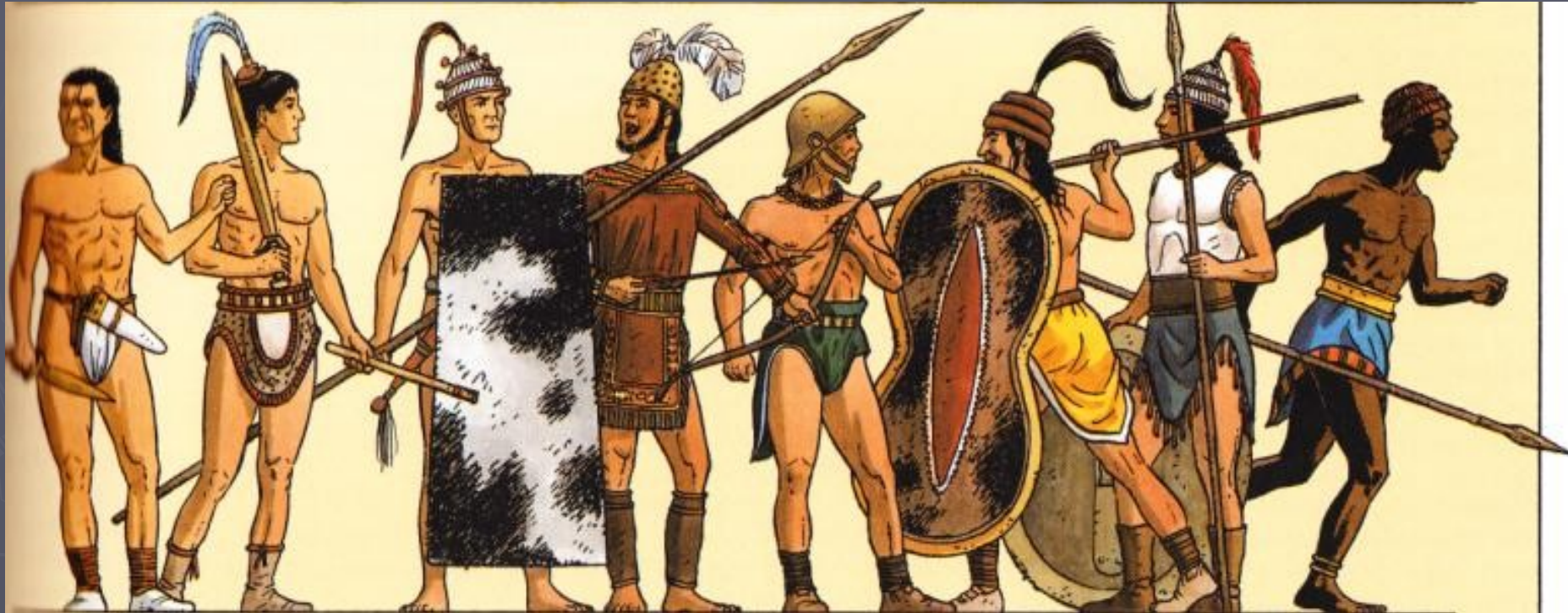
Střední východ

Základní složky starověkých armád

- ▶ Infanterie (pěchota, lukostřelci aj.)
- ▶ Kavalerie (válečné vozy a jízda)
- ▶ Artilerie (obléhačí stroje)
- ▶ Technické jednotky
- ▶ Týlové jednotky
- ▶ Válečné námořnictvo

Infanterie

Jak se z lovců stali pěšáci?

- ▶ Na přelomu 4. a 3. tisíciletí př. n. l. začalo lidstvo vyrábět první kovové nástroje (bronz = slitina mědi a cínu)
- ▶ Jejich produkci museli zajišťovat jen někteří jedinci (1. řemeslníci), a proto bylo třeba opustit kmenový způsob života a vytvořit novou organizaci společnosti (civilizaci)
- ▶ Ze zemědělců a lovců se tak stali v případě ohrožení vojáci

Zrození stálých armád

- ▶ Pokud nebezpečí pominulo, vrátili se muži ke svým civilním zaměstnáním
- ▶ Brzy se ale začal rozvíjet dálkový obchod a bylo nutné zajistit ochranu cest a dalších objektů (paláců, chrámů, sýpek...)
- ▶ Panovníci prvních civilizací proto vytvářeli malé stálé vojenské jednotky pro svou prestiž i lepší ochranu svého státu

Tradiční výzbroj antických pěšáků

- ▶ Nejběžnější výzbrojí bylo kopí se štítem a jako pobočné zbraně nože, dýky, meče (zahnutá Chopeš či Khopéš nebo pozdější rovná čepel) a také hole, kyje a sekery
- ▶ Pro boj na větší vzdálenost se používaly jednoduché nebo skládané luky, praky a oštěpy
- ▶ Kovová nebo kožená zbroj byly finančně nákladné, a proto se používaly jen omezeně

Kavalerie

Válečné vozy vystřídala jízda

- ▶ Starověké civilizace používaly nejdříve válečné vozy tažené 2 – 4 koňmi
- ▶ Posádku vozu tvořili obvykle tři muži – vozataj, lučištník a „běžec“
- ▶ První váleční koně nebyli dostatečně silní, aby uvezli muže v plné zbroji
- ▶ Později se ale taková zvířata podařilo vyšlechtit, a proto se brzy rozšířila jízda, která nahradila válečné vozy

Artillerie

Obléhání měst bylo zdlouhavé

- ▶ První armády město oblehly a nechaly ho vyhladovět nebo se dostaly za hradby s pomocí lsti
- ▶ Přímé útoky na opevnění vždy znamenaly vysoké ztráty s jen malou šancí na úspěch
- ▶ Proti hradbám z hliněných cihel postačovala beranidla (doložená již v Sumeru)
- ▶ Proti kamenným zdem se začaly používat obléhací věže – nejvíce v asyrské armádě

DEFEATED BY ASSYRIA

It was around 720 BCE that the Assyrians swept down from the north and defeated the kingdom of Israel, destroying it utterly.

They also fought their way further south to Judah. One of the cities of Judah they captured was Lachish. The victory was an important one and the story of the battle was recorded on carved panels for the Assyrian palace – a carving on which this picture is based.

Elaborately built enemy camp

Diamond-shaped
fortbrands

Siege ladders

A fire is lit to weaken the
wall's foundations

A siege machine with
a battering ram

Singer

Straw shield

Archers

Women and children are
taken captive

The Assyrian emperor Sennacherib
watching the battle

Male captives are brutally executed

Technické jednotky

Vojáci potřebovali řemeslníky

- ▶ Poprvé jsou technické jednotky doloženy až v armádě novoasyrské říše
- ▶ Jejich úkolem bylo zajišťovat pro ostatní složky armády bezpečné přechody přes vodní toky a pomáhat při obléhání měst
- ▶ Technické vojenské útvary stavěly obléhací věže a beranidla přímo v okolí obleženého sídla a také budovaly násypy pod hradbami

Týlové jednotky

Armáda měla i civilní služby

- ▶ Každá armáda na válečném tažení potřebovala značné množství zásob, proviantu a v poušti také vody
- ▶ Neexistují sice konkrétní prameny, ale pravděpodobně zajišťoval týl i lékařskou péči raněným
- ▶ Po vyhrané válce se z dobytého území odvážely všechny cenné kovy a jiné důležité komodity, včetně otroků

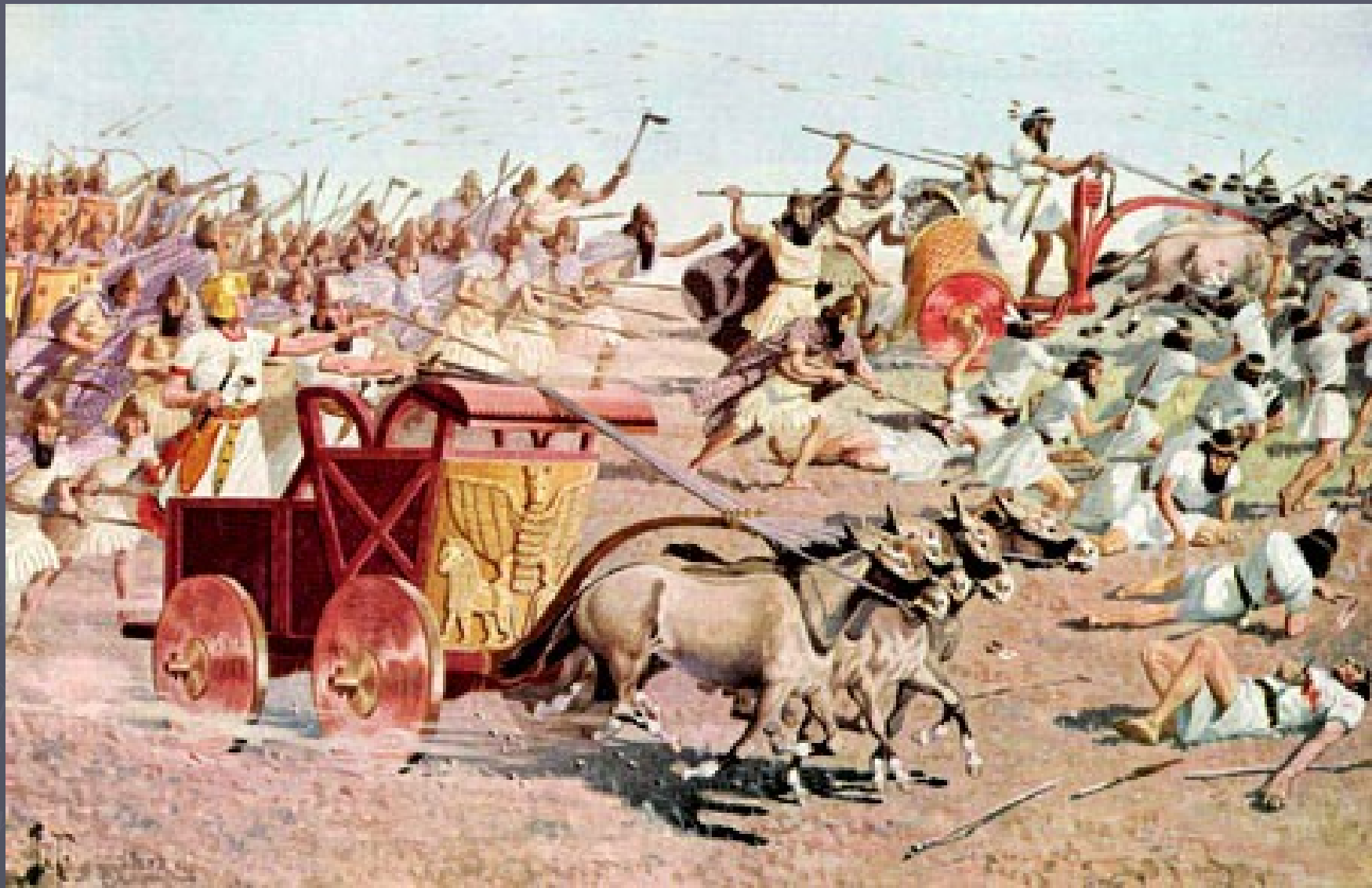
Válečné námořnictvo

Lodě jen vozily vojáky

- ▶ Námořní bitvy jsou doloženy až v klasickém období v Řecku
- ▶ Námořníci nepluli po otevřeném moři, ale drželi se pobřeží, aby se mohli orientovat
- ▶ Lodě měly malý ponor a na noc se vytahovaly na břeh, aby mohly vyschnout
- ▶ Na Středním východě sloužily lodě především k transportu vojáků a zásob (typická taktika tzv. mořských národů)

Antická bitva

Společné znaky bojové taktiky

- ▶ Typickou bojovou formací byla falanga, kterou na bocích kryla lehká pěchota a byla podporována palbou lučištníků a prakovníků
- ▶ Válečné vozy jezdily podél nepřátelských linií a jejich osádky zasypávaly nepřítele šípy nebo přímo prorážely linie protivníka
- ▶ Po nástupu jízdy se prováděly rychlé obchvaty na křídlech
- ▶ Typický byl boj muže proti muži

Klasické období v Řecku

Armády v klasickém období

- ▶ Pěchota (infanterie):
hoplité a lehkooděnci
- ▶ Jezdectvo (kavalerie)
- ▶ Žoldáci
- ▶ Otroci
- ▶ Posádky válečných lodí

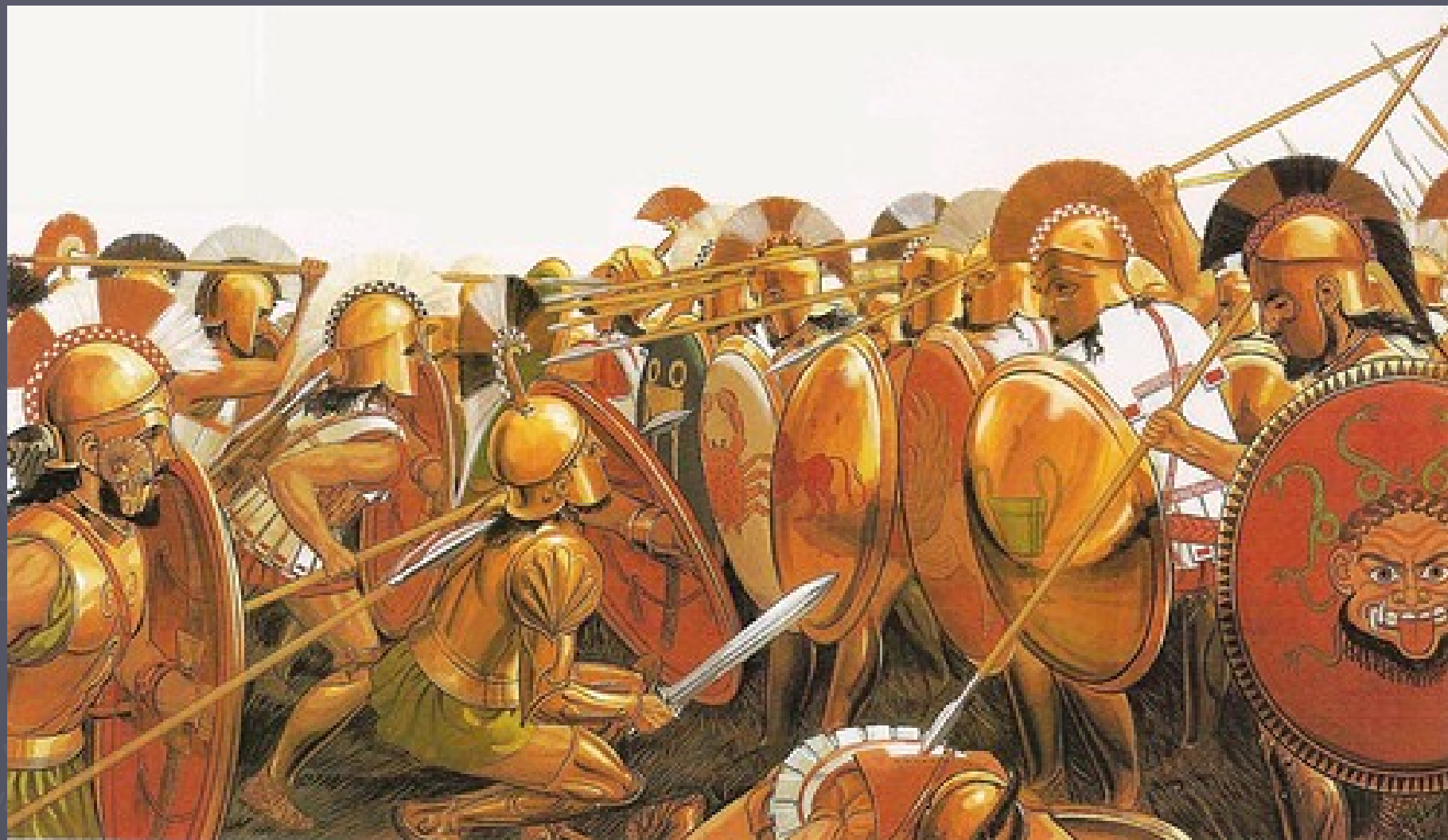
Prameny a literatura

Antičtí autoři

- ▶ Diodóros Sicilský: *Knihovna*
- ▶ Hérodotos: *Dějiny*
- ▶ Polybios: *Historiai (Dějiny I. – IV.)*
- ▶ Plútarchos: *Lykurgos*
- ▶ Thúkýdidés: *Dějiny peloponéské války (8 knih)*
- ▶ Xenofon: *Agesilaus, Anabasis, Hellénika*
- ▶ *Athénská ústava*
- ▶ *Spartská ústava*

Pěchota

Hoplíté a lehkooděnci

- ▶ Branná povinnost pro všechny svobodné muže ve státě
- ▶ Hoplíté si pořizovali zbroj z vlastních zdrojů – majetkový census
- ▶ Lehkooděnci neměli na drahou zbroj
- ▶ Roční základní výcvik
- ▶ Roční strážní služba

Kavalerie

Byli koně vhodné pro válku?

- ▶ Koně měli jen bohatí občané a používali je pouze k dopravě
- ▶ Nepočetné jízdní jednotky vznikaly až po bojích s Peršany
- ▶ Poslední si vytvořila Sparta

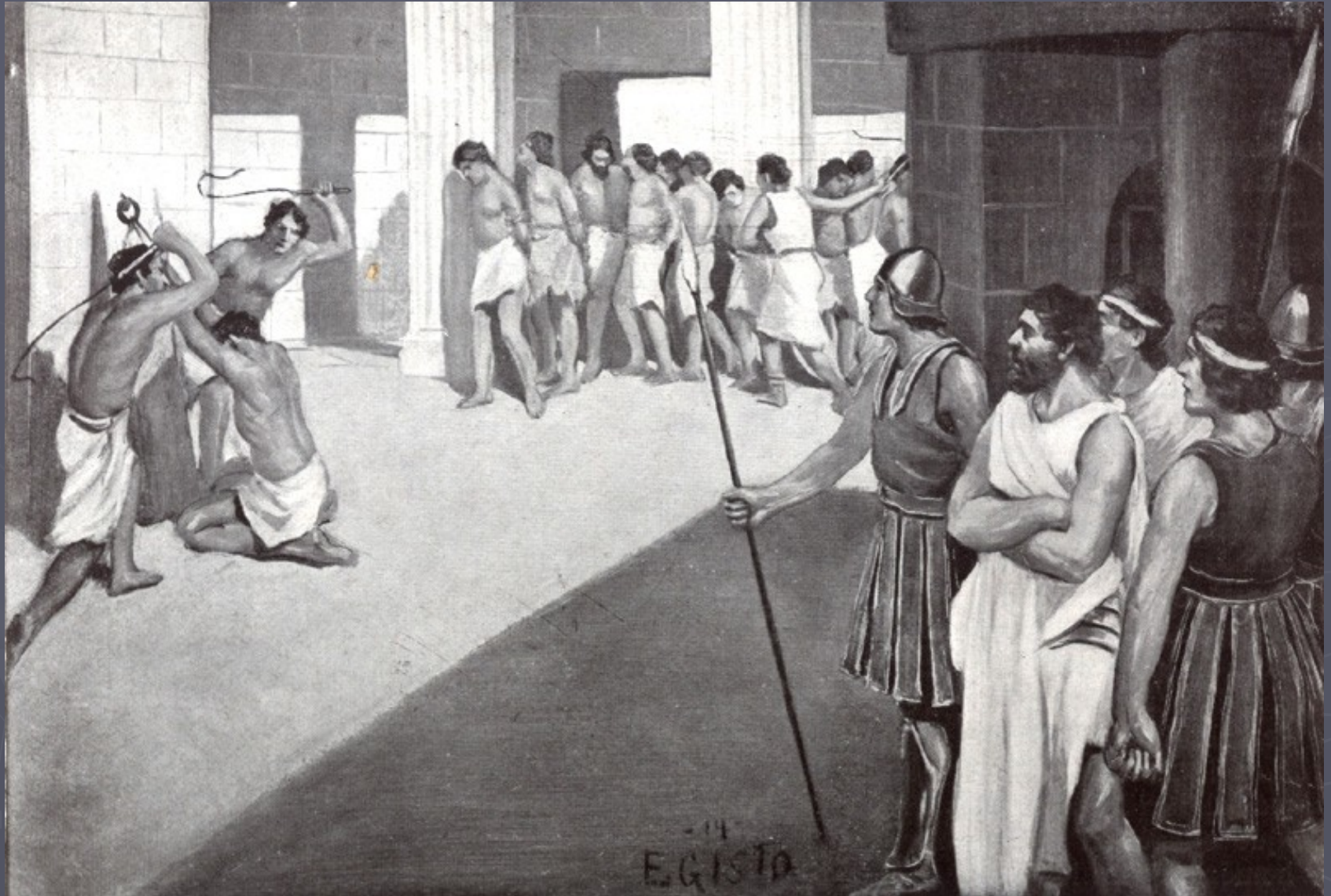
Žoldáci

Muži na nečestný boj

- ▶ Chudí muži, kteří toužili po válečné kořisti
- ▶ Vhodní pro dlouhodobá tažení
- ▶ Používali luky a oštěpy (*peltasti*)
- ▶ Bojovali i v cizích armádách proti Řekům
- ▶ Rozšířili se ve všech armádách až po roce 360 př. n. l.

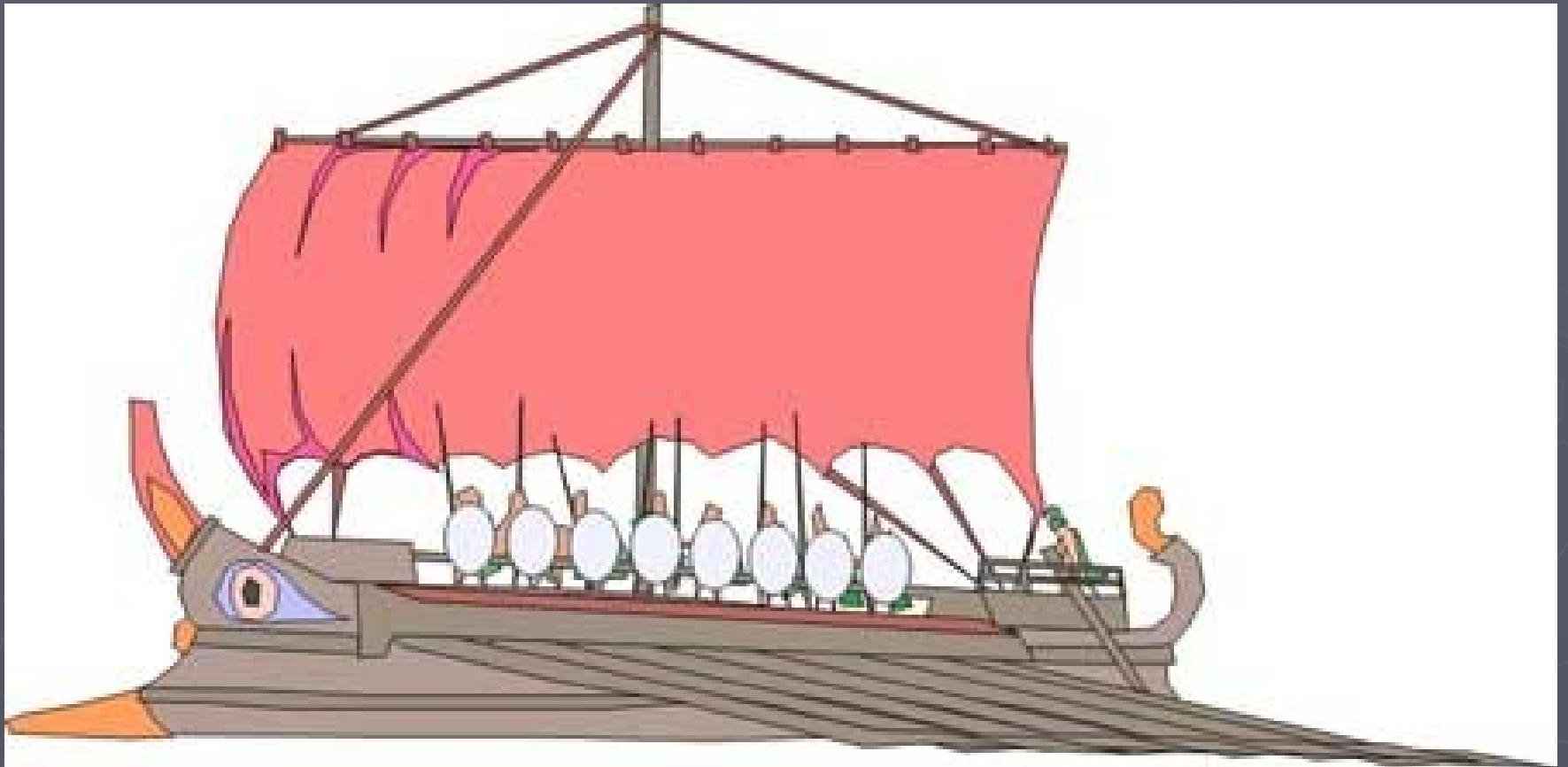
Otroci

Jen pomáhali svým pánům!

- ▶ „Nosiči“, „zálohy“ a další úkoly v týlu
- ▶ Sloužili přímo svým pánům
- ▶ Někdy tvořili bojovou jednotku, které velel jejich pán (hoplít)

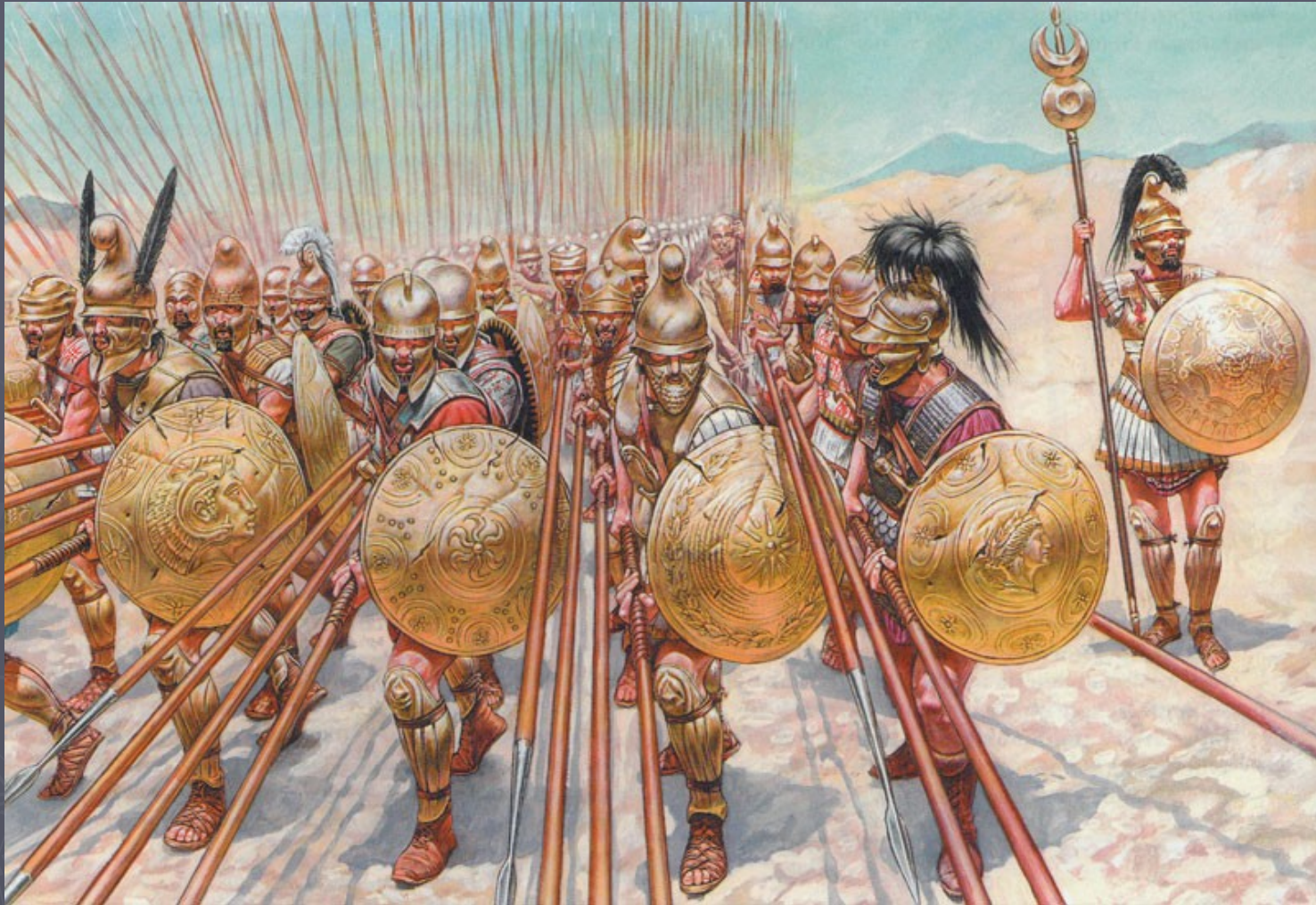
Posádky válečných lodí

Potřebovali námořníky, ne hoplíty

- ▶ Klasickým typem lodi byla triéra
- ▶ Kapitán (*triérarchos*) dostával státní loď do jednoročního nájmu a najímal na ni posádku
- ▶ Na palubě byli námořníci, důstojníci, hoplíti a především veslaři (chudí občané, cizinci a otroci)
- ▶ Společenská neúcta k veslařům

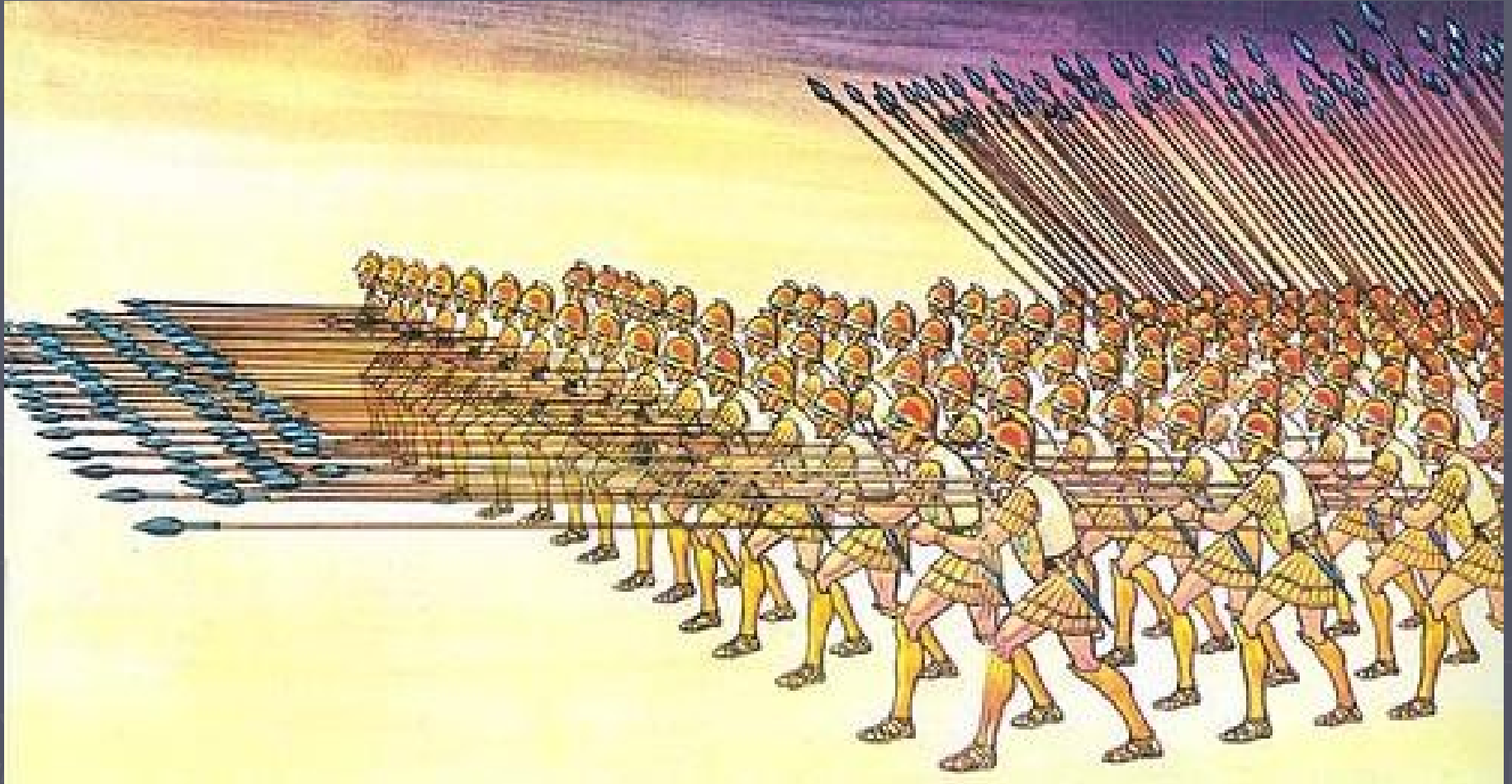
Základní bojová strategie Řeků

Byla válka záležitostí gentlemanů?

- ▶ Jistá morální omezení, dodržována z praktických důvodů (tropaiōn)
- ▶ Nejvíce omezující bylo náboženství
- ▶ Používaly se různé léčky, falešné signály, náhlé změny pozic atd.
- ▶ Vždy docházelo k devastaci, k bitvě podle okolností (epiteichismos)

Falanga

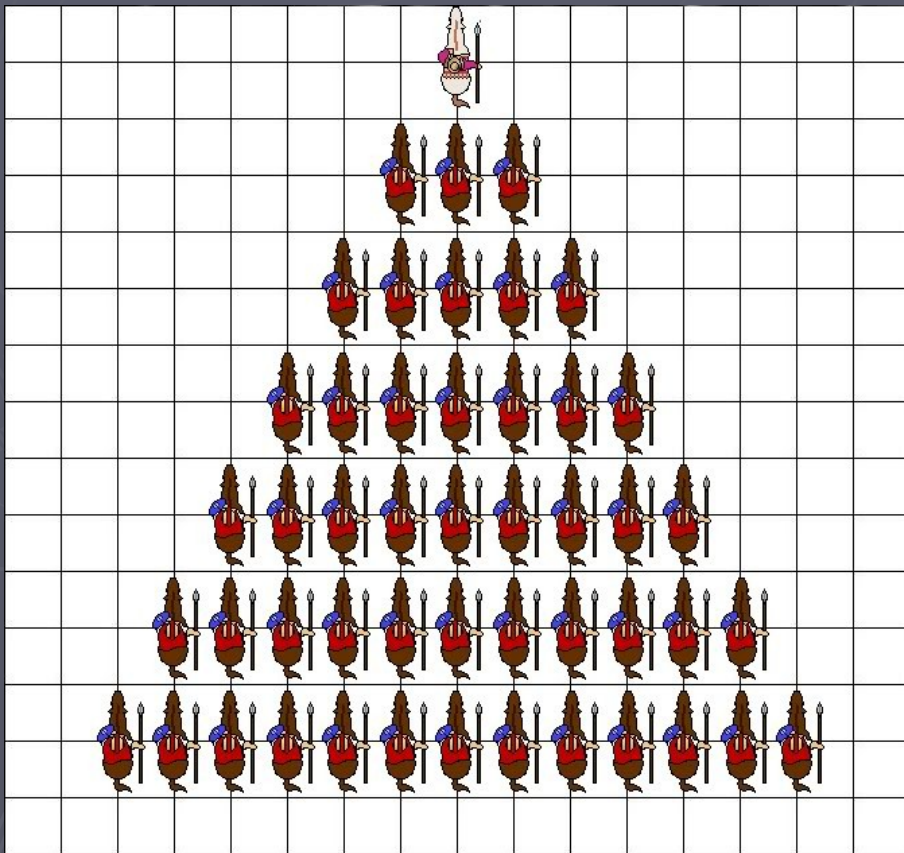

Staré ale efektivní

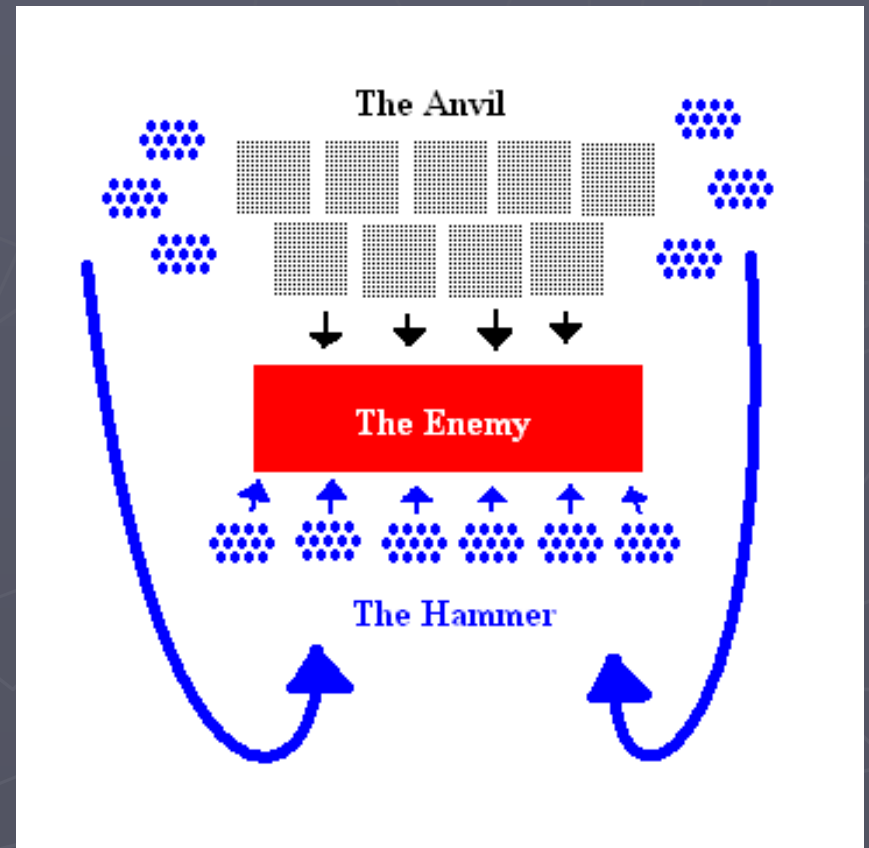
- ▶ První falangy se objevily již v Sumeru
- ▶ V Řecku se používaly falangy hoplítů s lehkooděnci a lukostřelci
- ▶ Nejvíce se osvědčila tzv. řecká falanga
- ▶ Nejefektivnější falangu používala makedonská armáda – Alexandr III. Veliký s ní porazil Peršany

Formace kavalerie

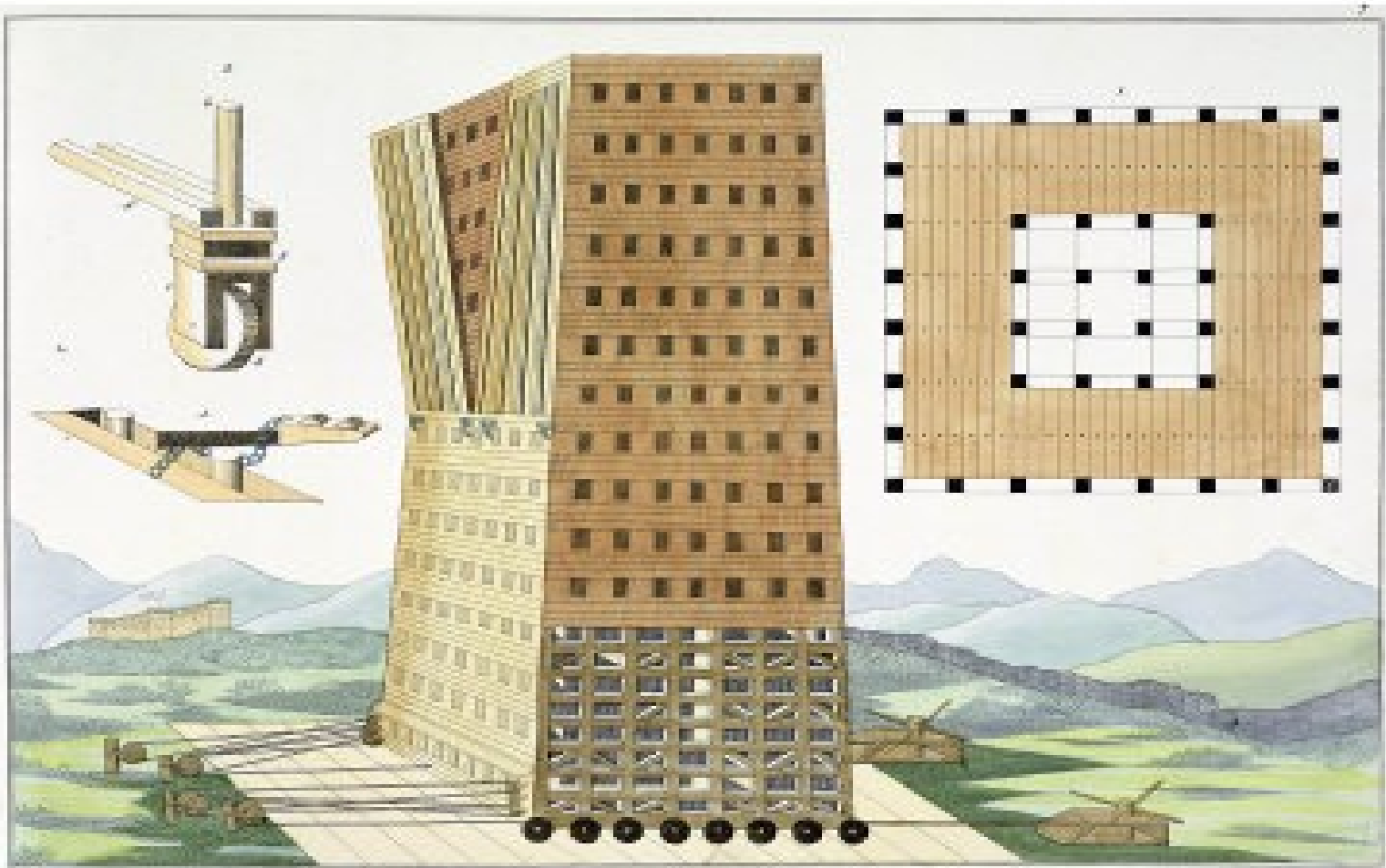
Jezdecký klín

Kladivo a kovadlina

Obléhání

Když bitva nerozhodla

- ▶ Tradičním způsobem byla pozemní a námořní blokáda a ztékaní hradeb
- ▶ Po sklizni měla města zásoby na jeden rok
- ▶ Obléhatelé měli málo proviantu
- ▶ První použití beranidel až roku 440 př. n. l.
- ▶ Roku 399 př. n. l. byla poprvé použita těžká artilerie (katapulty)
- ▶ Objevily se i patrové obléhací věže
- ▶ Obránci posilovali své hradby

Válka na moři

Hoplíti už nemuseli chodit po svých

- ▶ Nejvíce používaným typem lodi byla triéra (délka 35 m, šířka 6 m, rychlost 7 uzlů = 13 km/h, 200 členů posádky, vesla a plachty)
- ▶ Posádka musela spát na souši, loď vhlala a neuvezla žádné zásoby ani větší kontingent
- ▶ Během invaze rabovali i lehce ozbrojení veslaři
- ▶ Námořní bitvy se podobaly boji na souši
- ▶ Později se triéry navzájem taranovaly

Financování armád

Každá legrace něco stála

- ▶ Válku na souši platili hoplité (svou zbroj i jídlo na několik dnů)
- ▶ Po vpádu na nepřátelské území museli vojáci rabovat, aby neumřeli hlady
- ▶ Roku 483 př. n. l. Athény vybudovaly státní flotilu
- ▶ Zavedení mezd pro námořníky a vojáky umožnilo vést dlouhodobější tažení

Zdroje financí

- ▶ Zisky z válečné kořisti (dobytek a otroci) – nejistý a většinou nedostatečný příjem
- ▶ „Půjčky“ z chrámových desátků
- ▶ Dotace z Perské říše
- ▶ Finance rozhodovaly o délce tažení a jeho úspěchu

Makedonské inovace armády

Jak Filip II. porazil civilizovaný svět

- ▶ Filip II. vytvořil sjednocenou Makedonii, která byla silnější než spojená řecká poleis
- ▶ Nová mohutná makedonská falanga (pevně semknutá formace)
- ▶ Centralizovaný armádní týl
- ▶ Intenzivní povinný výcvik
- ▶ Méně prostoru mezi pěšáky díky novému typu štítu

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy